

فایده‌گرایی

درآمدی خیلی کوتاه

از همین مجموعه

- پوپولیسیم: درآمدی خیلی کوتاه. کاس موده و کریستووال روویرا کالتواسر. ترجمه محمد زندی.
- نئولیبرالیسم: درآمدی خیلی کوتاه. مانفرد بی. استگر و راوی کی. روی. ترجمه مسلم قربان بابایی.

Utilitarianism: A Very Short Introduction
Katarzyna de Lazari-Radek and Peter Singer
Oxford University Press 2017

Persian translation published by
© Logos Publications 2020

فایده‌گرایی

درآمدی خیلی کوتاه

کاتاژینا دِ لازاری-رادک
پیتر سینگر

ترجمه
محمد زندی

سرشناسه: لازاری-رادک، کاتازینا د د Lazari-Radek, Katarzyna de

عنوان و نام پدیدآور:

فایده‌گرایی: درآمدی خیلی کوتاه/ کاتازینا دلازاری - رادک، پیتر سینگر؛ ترجمه محمد زندی.

مشخصات نشر: تهران: لوگوس، ۱۳۹۹.

مشخصات ظاهری: ۱۶۸ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۲۸۸-۴۴-۶

وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا

یادداشت: عنوان اصلی: Utilitarianism : A Very Short Introduction , 2017.

موضوع: فایده‌گرایی Utilitarianism

شناسنامه افزوده: سینگر، پیتر، ۱۹۴۶ م. - Singer, Peter, 1946-

شناسنامه افزوده: زندی، محمد، ۱۳۶۷ - ، مترجم

رده‌بندی کنگره: B ۱۶۰۳

رده‌بندی دیویی: ۱۷۱/۵

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۶۱۸۲۶۰۲

وضعیت رکورد: فیپا

فایده‌گرایی: درآمدی خیلی کوتاه

ترجمه محمد زندی

ویراستار: سید علی اصغر سلطانی

طراح جلد: حسین راسمت‌منش

چاپ اول: ۱۳۹۹

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۲۸۸-۴۴-۶

شمارگان: ۴۰۰

قیمت: ۳۸۰۰۰ تومان

تمامی حقوق این اثر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد آن کلاً یا جزئاً، به هر شکل اعم از چاپ، فتوکپی، اسکن، صوت، تصویر یا انتشار الکترونیک بدون اجازه مکتوب از نشر لوگوس ممنوع است.

ایمیل: info@irlogos.com

تماس با مرکز پخش: ۰۹۰۲ ۱۵۴۰۰۴۲

فروشگاه برخط لوگوس: www.irlogos.com

فهرست

پیشگفتار مترجم	۱۰
مقدمه	۱
درباره نویسندگان	۳
خاتمه	۴
سپاس‌گزاری	۷
مقدمه	۹
فصل ۱: خاستگاه‌ها	۱۳
پیشگامان باستان	۱۳
فایده‌گرایان نخستین	۱۵
بنیان‌گذار: بنتام	۱۶
حامی: جان استیوارت میل	۱۹
فیلسوف دانشگاهی: هنری سیجویک	۲۴
فصل ۲: توجیه	۲۹
توجیه اصل فایده‌گرایی از نظر بنتام	۲۹
برهان میل	۳۲
برهان سیجویک	۳۵
استدلال هارشانایی براساس انتخاب عقلانی در شرایط بی‌اطلاعی	۳۸
استناد اسمارت به نگرش‌ها و احساسات	۴۰
توصیه‌گرایی عام هر	۴۲
گرین: استدلال به نفع فایده‌گرایی از طریق ابطال اصول مخالف	۴۵
فصل ۳: چه چیز را باید به حداکثر برسانیم؟	۵۵
دیدگاه کلاسیک	۵۵
ماشین تجربه	۵۸
فایده‌گرایی ترجیحی	۵۹
نتیجه‌گرایی کثرت‌گرایانه	۶۶
ارزش‌ها فراتر از موجودات ذی‌شعور	۷۰

۷۲.....	ارزش ذاتی: شرح مطلب تا بدینجا.....
۷۵.....	لذت چیست؟.....
۷۹.....	فصل ۴: اشکالات
۷۹.....	آیا فایده‌گرایی می‌گوید غیراخلاقی عمل کنیم؟.....
۸۵.....	اندازه‌گیری فایده.....
۹۰.....	آیا فایده‌گرایی خیلی شاق است؟.....
۹۴.....	آیا فایده‌گرایی تکالیف ویژه ما را نادیده می‌گیرد؟.....
۹۶.....	نادیده گرفتن «تمایز اشخاص».....
۹۹.....	توزیع فایده.....
۱۰۳.....	فصل ۵: قواعد
۱۰۳.....	دو شکل فایده‌گرایی.....
۱۰۶.....	بمب ساعتی.....
۱۰۸.....	مخفی‌کاری.....
۱۱۰.....	آیا فایده‌گرایی فروتنانه است؟.....
۱۱۳.....	فصل ۶: فایده‌گرایی در عمل
۱۱۳.....	کاربست فایده‌گرایی در جهان امروز.....
۱۱۵.....	تصمیم به ترک زندگی.....
۱۱۹.....	اخلاق و حیوانات.....
۱۲۴.....	دیگ‌دوستی مؤثر.....
۱۲۹.....	معضلات جمعیتی.....
۱۳۱.....	خوشی ناخالص ملی.....
۱۳۵.....	مطالعات بیشتر و نکاتی درباره منابع.....
۱۵۳.....	واژه‌نامه انگلیسی-فارسی.....
۱۵۷.....	نمایه افراد و اصطلاحات.....

پیشگفتار مترجم

مقدمه

فایده‌گرایان معتقدند که کارهای فردی و نهادهای اجتماعی باید به‌گونه‌ای انتخاب و طراحی شوند که مجموع خوشی و لذت مردمان جهان را افزایش دهند و از رنج آن‌ها بکاهند. البته این مختصر، موجب بحث‌های گسترده‌ای میان فیلسوفان و دیگر متفکران شده است. فایده‌گرایان در دو سده اخیر منشأ تحولات مهمی در جهان بوده‌اند. کافی است اسامی چهره‌های شاخص این جریان را از نظر بگذرانیم تا به اهمیت و نقش مؤثر آن‌ها پی ببریم. فعالیت‌های اجتماعی پیروان این مکتب در جهان امروز هم در زمینه‌های مختلف مشهود است. فایده‌گرایی بسیار مورد انتقاد قرار گرفته و می‌گیرد و البته کج‌فهمی و بدفهمی از مفاد تفکر فایده‌گرایانه و حتی بعضاً غرض‌ورزی عامدانه در انتقاد از این رویکرد بسیار دیده شده، اما دست کم در عمل فایده‌گرایان نشان داده‌اند که تفکر آن‌ها منشأ بهبود اوضاع بشر بوده و در حمایت از بسیاری از آرمان‌های مدنی و اخلاقی نوع بشر هم پیشگام و فعال بوده‌اند. از این گذشته، اندیشه فایده‌گرایانه در بند بعضی اوهام و خیالات، و متعاقب آن بعضی شعارها، نیست و نسبت به بسیاری مسالک فکری دیگر نگاهی واقعی‌تر به زندگی بشر

۲ / فایده‌گرایی: درآمدی خیلی کوتاه دارد.

ما ایرانیان با این مکتب بیگانه نیستیم و خوشبختانه در زبان فارسی منابعی درباره فایده‌گرایی موجود است که می‌توانیم به‌طور کلی آن‌ها را به صورت زیر دسته‌بندی کنیم: برخی منابع مستقل درباره فایده‌گرایی که شامل برخی نوشته‌های دست‌اول فیلسوفان فایده‌گرا هم هست، از جمله:

- *فایده‌گرایی*، جان استیوارت میل، ترجمه مرتضی مردیها، نشر نی
 - *اخلاق*، جورج ادوارد مور، ترجمه اسماعیل سعادت، انتشارات علمی و فرهنگی
 - *پیامدگرایی*، جولیا درایور، ترجمه شیرزاد پیک حرفه، انتشارات حکمت
- منابع فلسفه اخلاق و منابع دیگری که به مناسبت از فایده‌گرایی، و دیدگاه‌های مقابل آن، بحث کرده‌اند، از جمله:
- *مسائل اخلاقی*، مایکل پالمر، ترجمه علیرضا آل بویه، انتشارات پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
 - *نظریه‌ای در باب عدالت*، جان رالز، ترجمه مرتضی نوری، نشر مرکز.
 - منابع تاریخ فلسفه که اندیشه‌های فیلسوفان فایده‌گرا را بیان کرده‌اند، مثل
 - *تاریخ فلسفه*، فردریک کاپلستون، جلد هشتم (از بن‌تام تا راسل)، ترجمه بهاء‌الدین خرمشاهی، انتشارات علمی و فرهنگی.
- کتاب‌هایی درباره فیلسوفان فایده‌گرا، مثل
- *فلسفه جان استیوارت میل*، جان گری، ترجمه خشایار دیبیمی، نشر نو.
- کتابی که پیش روی شماست از مجموعه «درآمد بسیار کوتاه»^۱ انتشارات آکسفورد است؛ مجموعه‌ای که برای کتاب‌خوانان ایرانی کاملاً آشناست و بعضی از کتاب‌های این مجموعه در ایران ترجمه و منتشر شده‌اند. مترجم این کتاب هم پیشتر کتاب *پوپولیسم* را از همین مجموعه ترجمه کرده است.^۲ امتیاز این کتاب‌ها در جمع بین کم‌گویی و دُرگویی است، به‌گونه‌ای که در عین اختصار مطلبی را فروگذار نکرده‌اند. کوتاه بودن در حجم

1. A Very Short Introduction

۲. *پوپولیسم*، کاس موده و کریستووال روویرا کالتواسر، نشر لوگوس، چاپ اول، ۱۳۹۸

مطالب است و کیفیت آن فدا نشده است.

مهم‌ترین دلیل انتخاب این کتاب برای ترجمه، با وجود منابعی که در زبان فارسی دربارهٔ فایده‌گرایی در دسترس است، به روز بودن آن است. کتاب در سال ۲۰۱۷ منتشر شده و مشتمل بر جدیدترین مباحثی است که امروزه در این حوزه مطرح است. بعضی از منابع موجود چند دهه پیش منتشر شده‌اند و طبیعتاً غبار زمان بر مباحث آن‌ها نشسته است و خصوصاً در جهان امروز این مدت زمان کمی نیست. افزون بر این، نویسندگان کتاب، خود از فیلسوفان فایده‌گرا هستند و آنچه گفته‌اند آمیخته با غرض‌ورزی و یا از سرکج‌فهمی نیست. رویکرد خاص نویسندگان به فایده‌گرایی و مسائل پیش روی آن، که به‌ویژه در فصل پنجم نمود دارد، وجه مهم دیگری از اهمیت این کتاب است. این رویکرد در مقابل رویکرد فیلسوفان دیگری همچون میل، مور و حتی جولیا درایور است که کتاب‌هایشان به فارسی ترجمه شده است. همچنین، دسته‌بندی مطالب و نحوهٔ طرح مباحث امتیاز مهمی است که نباید از نظر دور بیفتد. این کتاب، در عین اختصار، شرح نظام‌مند و جامعی از اندیشهٔ فایده‌گرایی به دست می‌دهد. از همهٔ این‌ها گذشته، اگر کثرت منابع، دست‌کم در زبان انگلیسی، را با قِلّت منابع در زبان فارسی مقایسه کنیم، متوجه می‌شویم که هنوز دربارهٔ فایده‌گرایی – و البته بسیاری از اندیشه‌های دیگر – در آغاز راه هستیم و بیش از این‌ها باید ترجمه کنیم و بنویسیم. قسمت آخر کتاب در معرفی منابع بیشتر شاهد خوبی برای پی بردن به کمبود منابع فارسی است.

دربارهٔ نویسندگان

کاتارزینا دِ لازاری-رادک^۱ فیلسوف فایده‌گرای لهستانی و استادیار دانشکدهٔ فلسفه در دانشگاه لودز^۲ لهستان است. او قائل به فایده‌گرایی کلاسیک یا هدونستی است و تحقیقاتش معطوف به اخلاق هنجاری و کاربردی بوده، در موضوعاتی همچون فایده‌گرایی، اخلاق زیست‌شناسی، اخلاق فناوری، اخلاق پزشکی و غیره پژوهش می‌کند. همچنین، تحقیقات شایان توجهی دربارهٔ دیدگاه‌های هنری سیجویک انجام داده است.

1. katarzyna de lazari-radek

2. University of Łódź

پیتر سینگر^۱ فیلسوف معاصر استرالیایی است که تحصیلات خود را در دانشگاه ملبورن^۲ استرالیا و دانشگاه آکسفورد به پایان برده است استاد دانشگاه پرینستون^۳ و دانشگاه ملبورن است. او هم فیلسوف فایده‌گرایی است که دامنه تحقیقاتش وسیع ولی عمدتاً معطوف به اخلاق کاربردی و به طور خاص به اخلاق زیست‌شناسی است. سینگر در زمینه اجتماعی هم فعال است و دیدگاه‌هایش درباره حیوانات و نیز مبارزه با فقر جهانی شهرت دارد. او در ایران هم شناخته شده است و مترجمان و خوانندگان ایرانی به نوشته‌هایش توجه داشته‌اند. کتاب‌های ترجمه‌شده وی عبارتند از: *آزادی حیوانات* (ترجمه بهنام خداپناه، نشر ققنوس)، *دیگردوستی مؤثر* (ترجمه آرمین نیاکان، نشر نی)، *چپ داروینی*، *سیاست، همکاری، تعامل* (ترجمه محمد مهدی هاتف، نشر کرگدن)، *اخلاق در دنیای واقعی* (ترجمه نیره جودی، انتشارات کتاب کوچه)، *مارکس* (ترجمه محمدرضا اسکندری، انتشارات طرح نو)، *هگل* (ترجمه عزت‌الله فولادوند، انتشارات طرح نو)، *یک جهان، اخلاق جهانی شدن* (ترجمه محمد آزاده، نشر نی).

خاتمه

این کتاب سومین تجربه ترجمه‌ام در حوزه فلسفه اخلاق است. هنگام ترجمه به منابع موجود در زبان فارسی مراجعه می‌کردم و خصوصاً اصطلاحات را با نظر به ترجمه‌ها و پژوهش‌های پیشین معادل‌گذاری کردم، گرچه در نهایت آنچه را خود مناسب دانسته‌ام ذکر کرده‌ام. در این میان، بیش از همه ترجمه دکتر مرتضی‌مردیه‌ها از *فایده‌گرایی* میل محل مراجعه‌ام بود و علاوه بر اصطلاحات، بخش‌هایی از کتاب میل را که در متن کتاب ذکر شده با ترجمه ایشان تطبیق دادم. *فرهنگ اصطلاحات فلسفه و علوم اجتماعی* (ماری بریجانیان، انتشارات پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی) در تمام مدت ترجمه کنار دستم بود و از گنجینه غنی مترجمان پیشین بسیار بهره بردم. در ضبط اسامی هم فرهنگ *تلفظ نام‌های خاص* (فریبرز مجیدی، انتشارات فرهنگ معاصر) مبنای کارم بود.

1. Peter Singer
2. University of Melbourne
3. Princeton University

پیشگفتار مترجم ۵۱

در مقام سپاس‌گزاری باید از چهار دسته افراد تشکر کنم: (۱) مترجمان و پژوهشگرانی که دانش و تلاش آن‌ها را سرمایه خود ساختم و توانستم با اتکای به آن کتاب حاضر را ترجمه کنم؛ (۲) همکاران عزیز در نشر لوگوس، به ویژه آقای دکتر سلطانی، که متکفل تمام زحمات آماده‌سازی و انتشار کتاب هستند؛ (۳) همه خوانندگانی که این کتاب را می‌خوانند. چه خوشی و لذتی برای من بالاتر از اینکه کتاب به حال مخاطب فارسی‌زبان سودمند بیفتد و کارکرد اصلی‌اش را به انجام برساند؛ (۴) همه عزیزانی که پس از مطالعه کتاب مترجم را از ایرادات و خطاهایش آگاه می‌کنند.

محمد زندی

زمستان ۱۳۹۸

mhdzandimail@gmail.com

